

บทที่ 4

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “พัฒนาการในการต่อเติมที่อยู่อาศัยแบบสร้างบางส่วน กรณีศึกษาที่อยู่อาศัยแบบ A ของโครงการเมืองใหม่บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” มีการกำหนดแบบแผนการวิจัยดังนี้

การกำหนดขั้นตอนการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด, ทฤษฎีการจัดสร้างที่อยู่อาศัยแบบสร้างบางส่วน

ศึกษาแนวคิด, ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงการรูปแบบ Sites and Services และที่อยู่อาศัยแบบสร้างบางส่วน (Core house) ประกอบด้วยแนวคิดของนักเคหการทั้งในและต่างประเทศและข้อมูลของการเคหะแห่งชาติ ซึ่งเป็นผู้จัดทำโครงการเมืองใหม่บางพลี

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของโครงการรูปแบบ Sites and Services และที่อยู่อาศัยแบบสร้างบางส่วนทั้งในและต่างประเทศประกอบด้วย

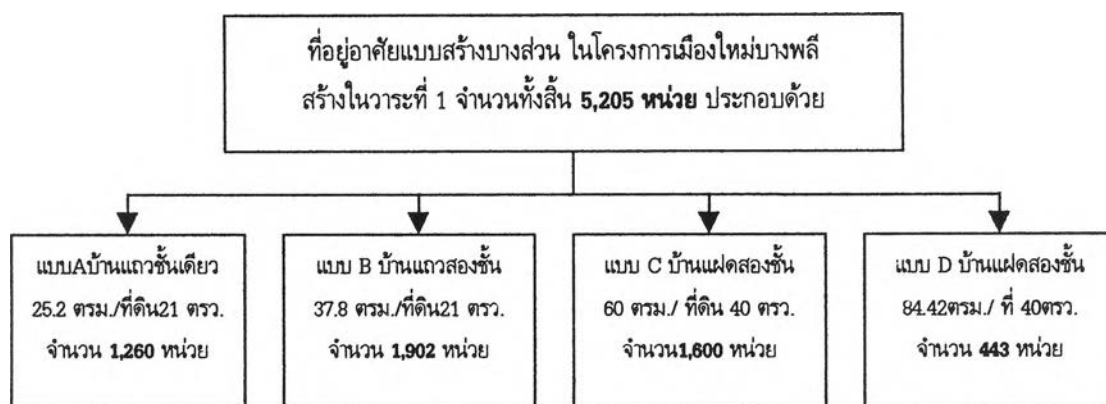
- เอกสารข้อมูลโครงการ
- แผนที่, แผนผัง, รูปถ่ายโครงการ
- รูปแบบอาคารสร้างบางส่วน

3. การกำหนดโครงการเพื่อใช้ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้คือ เป็นการสอบทานแนวคิดการจัดสร้างที่อยู่อาศัยแบบสร้างบางส่วน (Core house) ในโครงการรูปแบบ Sites and Services ซึ่งการเคหะแห่งชาติได้จัดสร้างขึ้นเพื่อรองรับประชากรกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ดังนั้นในขั้นตอนแรกจึงเป็นการศึกษาภาพรวมของรูปแบบที่การเคหะแห่งชาติได้จัดทำขึ้นมาเช่นโครงการเคหะชุมชนทุ่งสองห้อง โครงการเคหะชุมชนลาดกระบัง โครงการเมืองใหม่บางพลี ตลอดจนโครงการในต่างจังหวัดเช่นโครงการเคหะชุมชนหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่และโครงการเคหะชุมชนสงขลาเป็นต้น เพื่อให้การศึกษานี้มีความสมบูรณ์ในเรื่องที่อยู่อาศัยแบบสร้างบางส่วนที่สนองต่อการใช้งานจริงมากที่สุด จึงได้เลือก **โครงการเมืองใหม่บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ** มาเป็นโครงการเพื่อใช้ศึกษา เนื่องจากเป็นโครงการหลังสุดและใช้รูปแบบนี้ ถือได้ว่าผ่านการทดลองสร้างกับโครงการอื่น ๆ มาแล้วจึงน่าจะเป็นโครงการที่มีการพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาพอสมควร

4. การคัดเลือกรูปแบบที่อยู่อาศัย (Core house) เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษา

หลังจากที่ได้เลือกศึกษาโครงการเมืองใหม่บางพลีแล้ว พบว่าในโครงการประกอบด้วยที่อยู่อาศัยแบบสร้างบางส่วนทั้งสิ้น 4 แบบ ซึ่งการเคหะแห่งชาติได้แบ่งตามระดับรายได้ของผู้ซื้อที่สามารถเป็นเจ้าของดังนี้

การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยสามารถจำแนกกลุ่มตามระดับรายได้ครัวเรือนที่สามารถผ่อนชำระได้ ดังต่อไปนี้

กลุ่มรายได้ ก	7,501-9,500 บาท	ที่อยู่อาศัยแบบ A
กลุ่มรายได้ ข	9,501-12,000 บาท	ที่อยู่อาศัยแบบ B
กลุ่มรายได้ ค	12,001-17,500 บาท	ที่อยู่อาศัยแบบ C
กลุ่มรายได้ ง	17,501-29,000 บาท	ที่อยู่อาศัยแบบ C-D
กลุ่มรายได้ จ	29,001-40,000 บาท	ที่อยู่อาศัยแบบ D

ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือก **ที่อยู่อาศัยแบบ A** มาทำการศึกษาเนื่องจากเป็นหน่วยที่อยู่อาศัยที่เล็กที่สุดและมีราคาถูกที่สุดในโครงการสำหรับกลุ่มรายได้ ก 7,500-9,500 บาท ซึ่งถือเป็นการสนองตอบต่อวัตถุประสงค์การจัดสร้างที่อยู่อาศัยประเภทนี้โดยตรงคือ **กลุ่มผู้มีรายได้น้อย** ให้สามารถเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยที่ถาวรและมีความมั่นคงสำหรับครอบครัวตามกำลังความสามารถด้านการเงินที่ค่อนข้างจำกัดดังกล่าว

5. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่จะใช้ศึกษา

หลังจากที่ได้รูปแบบที่อยู่อาศัยที่จะทำการศึกษาแล้วขั้นตอนต่อไปคือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในโครงการเพื่อใช้ทำการศึกษา โดยมีวิธีการและขั้นตอนการคัดเลือกดังนี้

ทำการสำรวจครั้งที่ 1 : ศึกษาสภาพทั่วไปภายในโครงการ (ช่วงเดือนธันวาคม 2542 - มกราคม 2543)

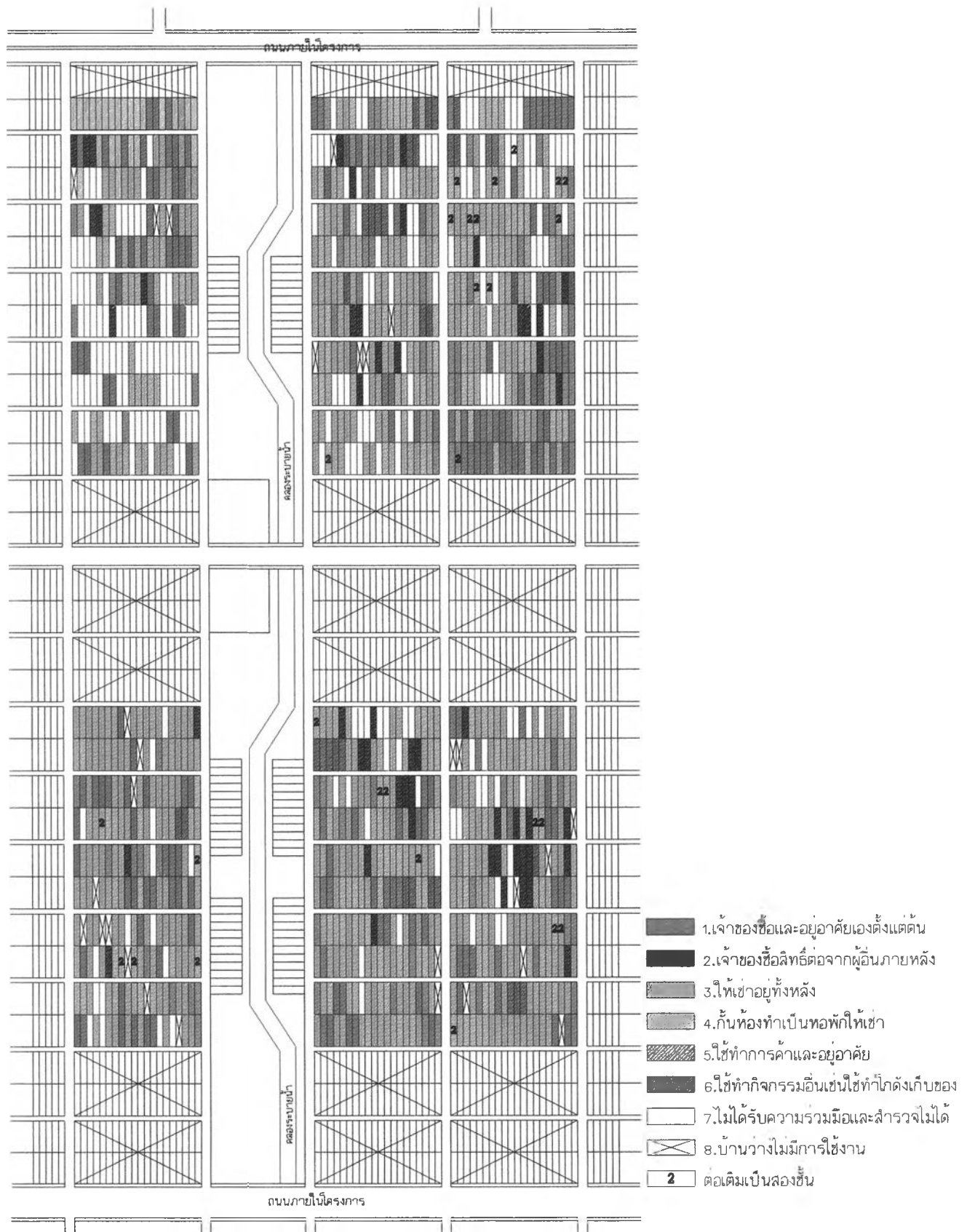
โดยการเดินสำรวจโดยผู้วิจัย เพื่อเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปภายในโครงการเมืองใหม่บางพลีข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งและสภาพทั่วไปของที่อยู่อาศัยแบบ A พร้อมทั้งทำความเข้าใจกับผู้อยู่อาศัยในโครงการ รวมทั้งหมด 1,260 หน่วย ตลอดจนการติดต่อประสานงานกับสำนักงานชุมชนเมืองใหม่บางพลีเพื่อขอคำแนะนำในการสำรวจพื้นที่

ทำการสำรวจครั้งที่ 2 : ศึกษารูปแบบการใช้งาน (ช่วงเดือน กุมภาพันธ์-มีนาคม 2543)

โดยการเดินสำรวจโดยตัวผู้วิจัยเอง พร้อมกับใช้ผังแปลงที่ดินโครงการที่แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยแบบ A จำนวน 1,260 หน่วย เพื่อสำรวจการใช้งานที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นจริง มีวัตถุประสงค์เพื่อคัดแยกรูปแบบการใช้งานออกเป็นประเภทต่าง ๆ ผลจากการสำรวจพบว่ารูปแบบการใช้งานมี 8 แบบ ประกอบด้วย

แบบที่	การใช้งานที่สำรวจพบ	จำนวน	ร้อยละ
แบบที่ 1	ซื้อจากการเคหะฯไว้เองตั้งแต่เริ่มต้นโครงการและมีการต่อเติมเพื่อการอยู่อาศัย	172	13.65
แบบที่ 2	ซื้อสิทธิ์ต่อจากผู้อื่นในภายหลังและมีการต่อเติมเพื่อการอยู่อาศัย	53	4.21
แบบที่ 3	ซื้อจากการเคหะฯและมีการต่อเติมเพื่อให้ผู้อื่นเช่าอยู่ทั้งหลัง	584	46.35
แบบที่ 4	ซื้อจากการเคหะฯและมีการต่อเติมเป็นห้องพัก ให้ผู้อื่นเช่าเป็นห้องย่อย ๆ	79	6.27
แบบที่ 5	ซื้อจากการเคหะฯและมีการต่อเติมเพื่อการพาณิชย์เช่นร้านค้า,ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า.	82	6.51
แบบที่ 6	ซื้อจากการเคหะฯและมีการต่อเติมเพื่อประโยชน์อื่น ๆ เช่นจอดรถ,โกดังเก็บสินค้า	35	2.78
แบบที่ 7	ไม่สามารถสำรวจได้เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าของ	218	17.30
แบบที่ 8	ถูกทิ้งร้างว่างเปล่า,ไม่มีการต่อเติมหรือการใช้งาน	37	2.94
รวม		1,260	100

ตารางที่ 6 แสดงรูปแบบการใช้งานที่อยู่อาศัยแบบ A
ที่มา โดยการสำรวจของผู้วิจัย

รูปที่ 20 แสดงรูปแบบการใช้งานที่อยู่อาศัยแบบ A ในโครงการเมืองใหม่บางพลี
 ที่มา โดยการสำรวจของผู้วิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยได้ประเด็นที่จะศึกษาเรื่องพัฒนาการในการต่อเติมที่อยู่อาศัยของกลุ่มประชากรเป้าหมายที่แท้จริงของการเคหะแห่งชาติ ดังนั้นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนเพื่อใช้ทำการศึกษาก็จำเป็นต้องเป็นกลุ่มที่ซื้อที่อยู่อาศัยจากการเคหะแห่งชาติพร้อมมีการต่อเติมเพื่อการอยู่อาศัยมาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ (พ.ศ.2528) ซึ่งหมายถึงรูปแบบการใช้งานในแบบที่ 1 จากผลการสำรวจพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 172 หน่วย

ทำการสำรวจครั้งที่ 3 : การสัมภาษณ์ครัวเรือนที่มีการใช้งานในแบบที่ 1 (เมษายน-มิถุนายน 2543)

โดยการสำรวจตามผังแปลงที่ดินที่แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยแบบ A ที่ได้ศึกษาไว้จำนวน 172 หน่วย พร้อมทั้งทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกที่มีวุฒิภาวะในการให้ข้อมูล ตามโครงสร้างคำถามที่เตรียมไว้และทำการจดบันทึกผล ลักษณะโครงสร้างคำถามเป็นการถามเพื่อให้ทราบข้อมูลความสัมพันธ์เบื้องต้น 3 ประเด็นคือด้านสถานภาพทางด้านสังคมของครัวเรือน (Social study) เช่น จำนวนสมาชิก,อายุ,เพศ ด้านสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจ (Economic study) เช่น เรื่องอาชีพ,รายได้,รายจ่ายและเงินเก็บออม และสุดท้ายเป็นข้อมูลด้านกายภาพ (Physical) คือเรื่องปัจจัยที่มีผลให้เกิดการต่อเติมที่อยู่อาศัยในแต่ละครั้ง ในการสำรวจครั้งนี้ทำพร้อมกับการเสกิษฐ์รูปแบบการต่อเติมที่ปรากฏในแต่ละครั้งเพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบในการคัดเลือกตัวอย่าง

ในเบื้องต้นจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้ครบทั้ง 172 หน่วยแต่จากการลงพื้นที่จริงพบอุปสรรคเนื่องจากติดขัดเรื่องการนัดหมายและการไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าของเท่าที่ควร จึงได้รับข้อมูลดังกล่าวเพียง 27 ครัวเรือน

ผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างทั้ง 27 ครัวเรือน พบว่าข้อมูลส่วนใหญ่จะคล้อยไปในแนวทางเดียวกันกล่าวคือเมื่อถามถึงการต่อเติมที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งว่ามีเหตุผลสำคัญในข้อใดจะพบว่า

การต่อเติมครั้งที่ 1

- สภาพทางด้านกายภาพ พบว่าส่วนใหญ่เกิดจากความจำเป็นทางด้านกายภาพกล่าวคือ มีการต่อเติมโดยการปิดด้านหน้าและด้านหลังเพื่อให้พออาศัยอยู่ได้
- สถานภาพด้านสังคมไม่ได้เป็นเหตุผลสำคัญ เกิดจากความจำเป็นด้านกายภาพ
- สถานภาพด้านเศรษฐกิจ เงินที่นำมาใช้ในการต่อเติมพบว่าร้อยละ 62 เงินที่นำมาต่อเติมจะเป็นการกู้ยืม มีเพียงร้อยละ 37 เท่านั้นที่มีเงินเหลือจากการวางแผนแล้วนำมาใช้ในการต่อเติม

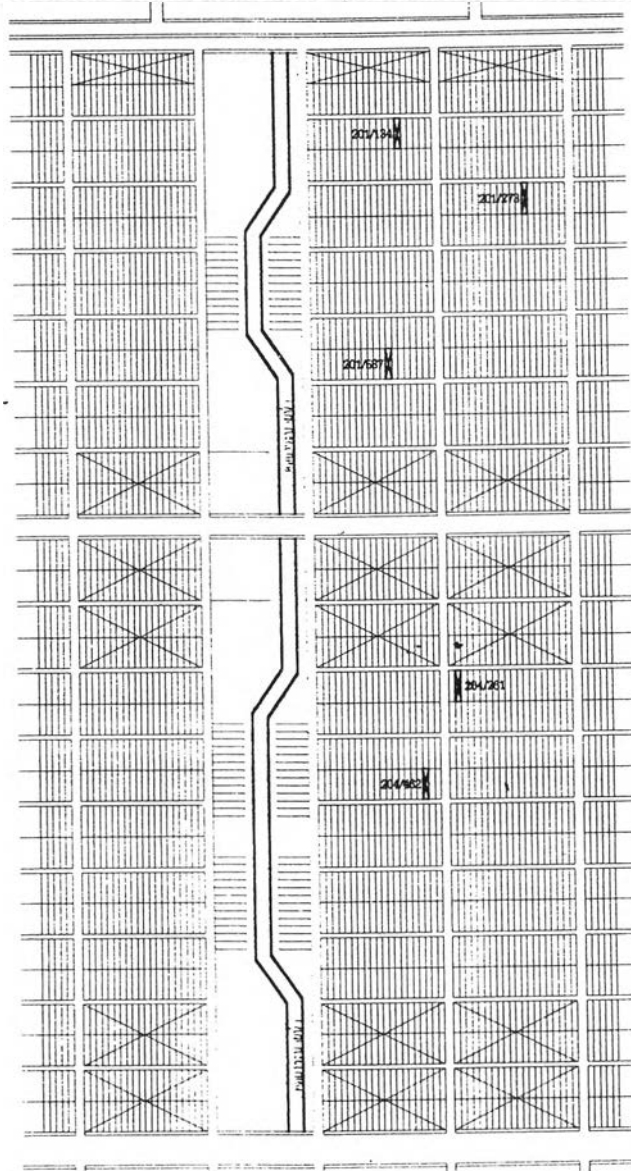
การต่อเติมครั้งที่ 2

- สถานภาพด้านสังคม เหตุผลที่ต้องมีการต่อเติมเนื่องจากการที่สมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 7 และจากการที่สมาชิกในครัวเรือนเติบโตขึ้นร้อยละ 33
- สถานภาพทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการเงินที่นำมาใช้ในการต่อเติมมาจากเงินออมครัวเรือนถึงร้อยละ 74 มีเพียงร้อยละ 11 ที่เป็นการกู้เงินมาใช้ในการต่อเติม
- สภาพทางด้านกายภาพ ให้เหตุผลถึงสาเหตุการต่อเติมเนื่องจากการที่พื้นที่ใช้สอยเดิมคับแคบถึงร้อยละ 44

การต่อเติมครั้งที่ 3 เหตุผลที่ทำให้ต้องมีการต่อเติมยังคงมีปัจจัยคล้ายกับช่วงการต่อเติมครั้งที่ 2 จากการสัมภาษณ์ทั่วไปจาก 27 ครั้วเรือนพบว่าการพัฒนาด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของครั้วเรือน โดยมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ ในการต่อเติมที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ครั้ง (ดูตารางประกอบ) จึงพอจะสรุปได้ว่า

“ สำหรับครั้วเรือนที่ซื้อที่อยู่อาศัยจากการเคหะแห่งชาติตั้งแต่เริ่มต้นโครงการเพื่อใช้อยู่อาศัยเอง จะมีการต่อเติมที่อยู่อาศัยไปตามการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของครั้วเรือน ”

ในลำดับต่อไปเพื่อเป็นการขยายความให้เห็นชัดเจนว่าความสอดคล้องระหว่างการต่อเติมที่อยู่อาศัยกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของครั้วเรือนเป็นอย่างไร จึงได้คัดเลือกกรณีตัวอย่างที่น่าสนใจจำนวน 5 ครั้วเรือนเพื่อทำการสัมภาษณ์ในเชิงลึก (รายละเอียดแสดงไว้ในบทที่ 5)

รูปที่ 21 แสดงผังที่ตั้งอาคารของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาทั้ง 5 หลัง โดยการสำรวจของผู้วิจัย

สรุปผลการสำรวจครั้งที่ 3 เรื่องปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการต่อเติมที่อยู่อาศัย

ครั้งที่ต่อเติม	การต่อเติมครั้งที่ 1					การต่อเติมครั้งที่ 2					การต่อเติมครั้งที่ 3				
	SOC.		P.	ECON.		SOC.		P.	ECON.		SOC.		P.	ECON.	
ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ต้องมี	จ.น. สมาชิกเพิ่มขึ้น	สมาชิกเดิมโตขึ้น	พื้นที่คับแคบ	มีเงินเก็บออม	กู้เงินมา	จ.น. สมาชิกเพิ่มขึ้น	สมาชิกเดิมโตขึ้น	พื้นที่คับแคบ	มีเงินเก็บออม	กู้เงินมา	จ.น. สมาชิกเพิ่มขึ้น	สมาชิกเดิมโตขึ้น	พื้นที่คับแคบ	มีเงินเก็บออม	กู้เงินมา
การต่อเติม															
ครัวเรือนที่สำรวจ															
1. เลขที่ 204/260			0	0				0		0					
2. เลขที่ 201/253				0			0		0				0	0	
3. เลขที่ 204/801					0			0	0				0	0	
4. เลขที่ 201/134					0		0			0				0	
5. เลขที่ 201/588					0			0	0				0	0	
6. เลขที่ 204/271			0		0										
7. เลขที่ 201/245				0			0		0						
8. เลขที่ 201/619					0										
9. เลขที่ 201/257			0	0			0			0					
10. เลขที่ 201/612					0		0		0				0	0	
11. เลขที่ 204/463					0	0			0						
12. เลขที่ 204/342				0				0		0					
13. เลขที่ 204/395			0		0										
14. เลขที่ 204/261					0		0		0				0	0	
15. เลขที่ 201/567					0			0	0						
16. เลขที่ 201/565				0			0		0						
17. เลขที่ 201/517				0				0	0			0		0	
18. เลขที่ 201/560					0			0	0						
19. เลขที่ 201/393				0				0	0						
20. เลขที่ 201/587					0		0		0				0	0	
21. เลขที่ 201/209			0		0										
22. เลขที่ 201/127					0			0	0			0		0	
23. เลขที่ 201/273					0		0		0						
24. เลขที่ 201/146				0				0	0				0	0	
25. เลขที่ 201/396					0			0	0				0	0	
26. เลขที่ 204/462			0		0			0	0						
27. เลขที่ 201/516				0			0		0				0	0	
รวมจำนวน	0	0	6	10	17	2	9	12	20	3	0	2	9	12	0
ปัจจัยที่ทำให้ต้องต่อเติม															
คิดเป็น ร้อยละ	0	0	22	37	62	7	33	44	74	11	0	7	33	44	0

ตารางที่ 7 แสดงปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการต่อเติมที่อยู่อาศัย
ที่มา โดยการสำรวจของผู้วิจัย

6. ทำการศึกษาในรายละเอียดตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยมีโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ (Structure interview) (จุมพล สวัสดิ์ยากร, 2540:167) เหตุผลที่เลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์ เนื่องจากเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเรื่องพัฒนาการในการต่อเติมที่อยู่อาศัย ดังนั้นข้อมูลที่ต้องนำมาศึกษาจะต้องเป็นข้อมูลที่แสดงลำดับความเป็นมาของครัวเรือนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นระยะเวลา 15 ปีผ่านมา จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์พูดคุยกับหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกโดยตรง จะทำให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องกว่าวิธีการอื่น มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

- การสร้างคำถามให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ในประเด็นเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจและสมาชิกในครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นลำดับขั้นตอนเริ่มตั้งแต่ก่อนเข้ามาอยู่ในโครงการจนถึงปัจจุบัน และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของที่อยู่อาศัยในรูปแบบต่าง ๆ การสร้างคำถามเพื่อใช้สัมภาษณ์ได้ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม จนได้โครงสร้างคำถามที่กระชับและได้คำตอบครอบคลุมทุกประเด็น

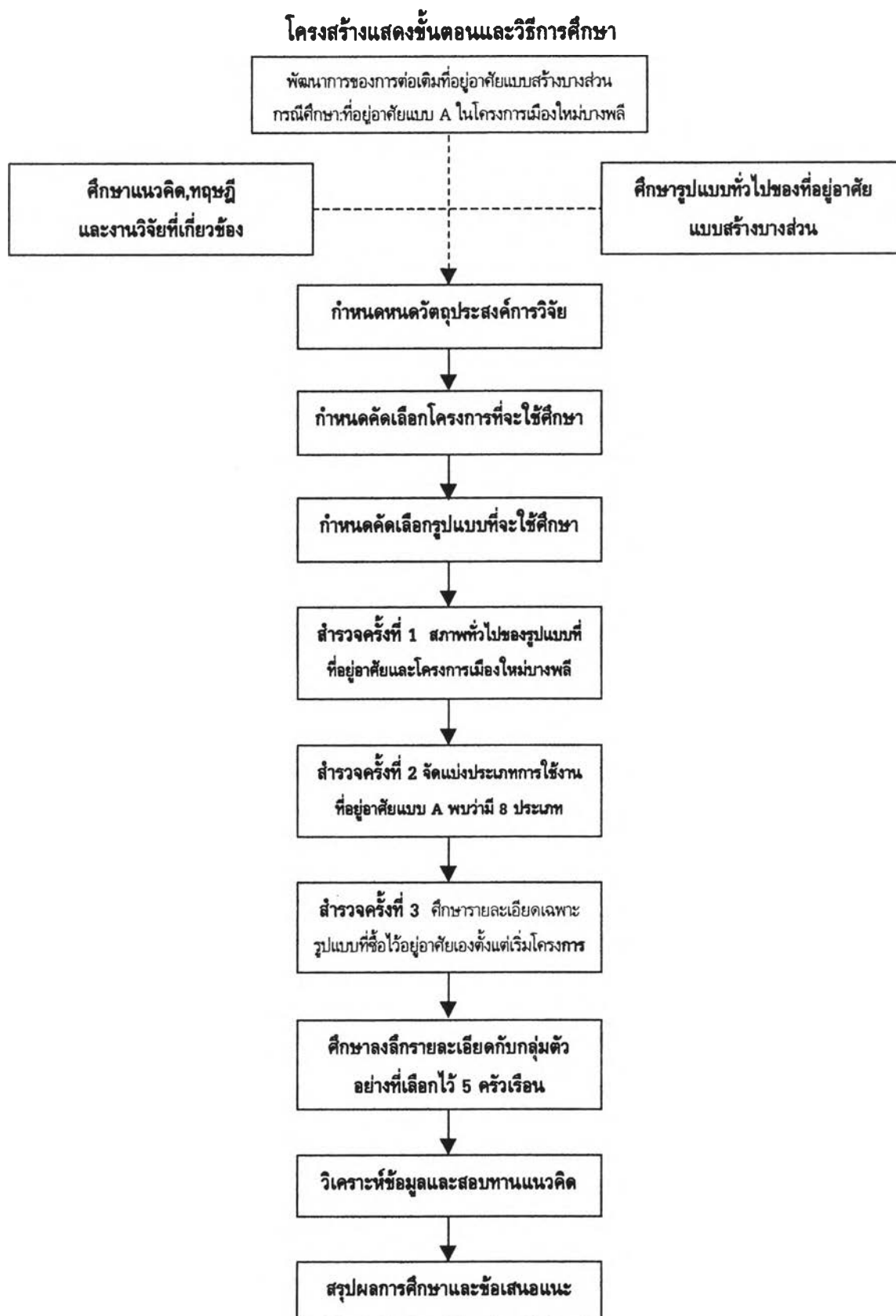
- ทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์

โดยการทำแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ไปทำการทดสอบสัมภาษณ์กับตัวอย่างในโครงการจำนวน 1 ครัวเรือน พบข้อบกพร่องคือการทบทวนเรื่องพัฒนาการในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาค่อนข้างมีปัญหาเนื่องจากผู้ตอบไม่สามารถจดจำรายละเอียดได้ครบถ้วน, คำถามบางคำถามสลับก่อนหลังทำให้การสัมภาษณ์ได้เนื้อหาที่ไม่ต่อเนื่อง จึงได้ทำการปรับปรุงการใช้ภาษาบางข้อเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจง่ายขึ้น และก่อนทำการสัมภาษณ์ต้องทำการนัดหมายกับเจ้าของให้ได้ทั้งสามีและภรรยาเพื่อให้ออกมาทบทวนย้อนหลัง ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาเรื่องการข้อมูลไม่ชัดเจนได้ ส่วนการสำรวจทางกายภาพในครั้งแรกได้ใช้แบบที่แสดงแปลนพื้นและรูปด้านอาคารทั้ง 3 ด้าน พบปัญหาคือผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เข้าใจเรื่องแบบจึงได้แก้ปัญหาโดยการทำหุ่นจำลองขนาดมาตราส่วน 1 : 100 แสดงแปลงที่ดิน, ทางเดินด้านหน้าอาคาร, ตัว Core house และพื้นที่ว่างที่รอการต่อเติมโดยสามารถเปิดให้เห็นพื้นที่ภายในได้ เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

- ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกไว้จำนวน 5 ตัวอย่างพร้อมกับสำรวจรูปแบบทางกายภาพในการต่อเติมแต่ละครั้งตามวิธีการที่กล่าวมา

7. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์และการสำรวจ

8. สรุปผลที่ได้จากการศึกษาและข้อเสนอแนะ

แผนภูมิที่ 2 แสดงโครงสร้างขั้นตอนและวิธีการศึกษา
ที่มา โดยการกำหนดของผู้วิจัย